

Een derde vindplaats van *Scaeva dignota*: een soort om op te letten

Menno Reemer

Scaeva dignota (Rondani, 1857) komt vooral voor in landen rond de Middellandse Zee. In het noorden reikt de verspreiding tot ongeveer halverwege Frankrijk en het zuiden van Duitsland. Uit België is *S. dignota* niet bekend (Verlinden 1991). De soort lijkt echter zwerfneigingen te hebben: er is een exemplaar in Denemarken gevonden (Torp 1994), een exemplaar in Noord-Duitsland (Duty 1995) en in 1992 werd de soort van twee plaatsen in Nederland gemeld (Lucas 1992).

Aan de twee Nederlandse vindplaatsen kan een derde worden toegevoegd: Spankeren - Gelderse Toren, 25 juli 1992, een mannetje, verzameld door J.G. de Rond (col. Zoölogisch Museum Amsterdam). Tabel 1 geeft een overzicht van de uit Nederland bekende vondsten.

Tabel 1: Vangsten van *Scaeva dignota* in Nederland

vindplaats	datum	aantal	leg	col
's-Gravenzande	22-6-1992	2 vr	J.A.W. Lucas	J.A.W. Lucas
Rotterdam	24-6-1992	1 vr	J.A.W. Lucas	J.A.W. Lucas
Spankeren	25-7-1992	1 mn	J.G. de Rond	Z.M.A.

Alle vondsten zijn uit 1992. De zomer van dit jaar was uitzonderlijk warm en zonnig, en dat gold met name voor de laatste tien dagen van juni (De Vos & Rutten 1995). In deze periode zijn de eerste drie exemplaren van *S. dignota* gevangen. Het exemplaar dat uit Noord-Duitsland is gemeld is in dezelfde maand verzameld: 27 juni 1992 (Duty 1995). Het lijkt er dus op dat er in deze periode een sterke noordwaartse migratie van deze soort plaatsvond.

DETERMINATIE

Scaeva dignota lijkt sterk op *S. selenitica*. De soort wordt niet vermeld in de determinatiesleutels van Barendregt (1991), Van der Goot (1981) en Verlinden (1991), waardoor veel mensen *S. dignota* niet zullen herkennen. Volgens Lucas (1992) zijn de Nederlandse exemplaren van *S. dignota* te onderscheiden van *S. selenitica* doordat de achterlijfsvlekken tot aan de zijnaad van de rugplaatjes reiken, maar dit kenmerk is niet betrouwbaar. In het buitenland komt het bij *S. selenitica* vaak voor dat de vlekken over de zijnaad gaan (Dusek & Láška 1985), en uit de collectie van het Zoölogisch Museum Amsterdam blijkt dat dit ook bij Nederlandse exemplaren van *S. selenitica* regelmatig voorkomt.

Hieronder zijn de kenmerken voor de drie Nederlandse *Scaeva*-soorten in een tabel samengevat.

- Ogen behaard én ader 3 met een sterke s-vormige bocht (zie figuren Barendregt 1991) én voorhoofd sterk gezwollen.
--> 2
 - De combinatie van bij 1a genoemde kenmerken is niet aanwezig.
--> ander genus (geen *Scaeva*)
- Achterlijfsvlekken op rugplaatjes 3 & 4 scheef geplaatst (wit bij levende exemplaren); het binneneind ligt dicht bij de voorrand van het rugplaatje dan het buiteneind. Buikplaatjes met grote, rechthoekige zwarte vlekken. Soms is het achterlijf van het vrouwtje geheel zwart (var. *unicolor*) (maar kijk ook dan naar de zwarte buikvlekken, want in de collectie van het ZMA staat ook een vrouwtje *S. selenitica* met een geheel zwart achterlijf!).
--> *S. pyrastris*
 - Achterlijfsvlekken op rugplaatjes 3 & 4 niet scheef geplaatst (geel): het binneneind en het buiteneind van de vlekken liggen ongeveer even ver van de voorrand van het rugplaatje. Buikplaatjes met kleine, ronde zwarte vlekjes.
--> 3
- Mannetjes (ogen raken elkaar) --> 4
 - Vrouwtjes (ogen gescheiden) --> 5
- Van boven gezien is de hoek waaronder de ogen elkaar raken 90-110°. Van voren gezien is het gezicht smaller dan bij *S. selenitica* (46-50% van de kopbreedte).
--> *S. dignota*
 - Van boven gezien is de hoek waaronder de ogen elkaar raken 120-140°. Van voren gezien is het gezicht breder dan bij *S. dignota* (51-56% van de kopbreedte).
--> *S. selenitica*
- Gezicht van voren gezien vrij smal (43-47% van de kopbreedte). Voorhoofd matig gezwollen. Oogharen vrij kort (0.09 mm). Al deze kenmerken kunnen het best bekeken worden in directe vergelijking met vrouwtjes *S. selenitica*!
--> *S. dignota*
 - Gezicht van voren gezien vrij breed (48-50% van de kopbreedte). Voorhoofd sterk gezwollen. Oogharen langer (0.12 mm).
--> *S. selenitica*

Enkele kenmerken die je in het veld kunt gebruiken om potentiële *dignota*'s te herkennen (al blijft controle met de in de tabel genoemde kenmerken altijd nodig):

- de achterlijfsvlekken gaan bij *S. dignota* over de zijnaad en bij *S. selenitica* meestal niet;
- de achterlijfsvlekken zijn bij *S. dignota* meestal van een blekere kleur geel dan bij *S. selenitica*;
- de beharing op de middenknobbel is bij *S. dignota* geel en bij *S. selenitica* zwart.

Iedereen die *S. dignota* in Nederland vangt, wordt verzocht het exemplaar te verzamelen, zodat de Beoordelingscommissie Zweefvliegenwaarnemingen Nederland (BZN) de waarneming kan controleren.

LITERATUUR

- Barendregt, A. 1991. Zweefvliegtabel. - Jeugdbondsuitgeverij.
- Dusek, J. & P. Lásková 1985. A review of the genus *Scaeva* Fabricius (Diptera, Syrphidae) with the description of a new species from Chile. - Acta Ent. Bohemoslov. 82: 206-228.
- Duty, I. 1995. *Scaeva dignota* (Rondani, 1857) (Diptera, Syrphidae): Erstnachweis in Mecklenburg für Norddeutschland (Mecklenburg-Vorpommern, Norddeutschland). - Nachr. entomol. Ver. Apollo, N.F. 16(1): 59-62.
- Goot, V.S. van der 1981. De zweefvliegen van Noordwest-Europa en Europees Rusland, in het bijzonder van de Benelux. - Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging.
- Lucas, J.A.W. 1992. Een nieuwe zweefvliegsoort voor Nederland: *Scaeva dignota* (Rondani, 1857). - De Vliegenmepper 2: 1-2.
- Torp, E. 1994. Danmarks Svirrefluer (Diptera: Syrphidae). - Danmarks Dyreliv Bind 6. Apollo Books, Stenstrup.
- Verlinden, L. 1991. Zweefvliegen (Syrphidae). - Fauna van België, Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen.
- Vos, R. de & A.L.M. Rutten 1995. Trekvinders in 1992 (drieënvijftigste jaarverslag) (Lepidoptera). - Entomologische Berichten 55(3): 37-46.

Menno Reemer
EIS-Nederland
Postbus 9517
2300 RA Leiden
071-5687594
e-mail: reemer@naturalis.nnm.nl